

Řízení obrany státu - II

Předchozí článek, zveřejněný ve Vojenských rozhledech č. 5, pojednával o zkušenostech z vrcholového řízení obrany státu v Československé republice (do roku 1939 a v období let 1945 až 1990) a v dalších státech. Článek také obsahoval hlavní zásady, které je potřebné brát v úvahu v současné době při dotváření systému obrany České republiky a při jeho řízení, má-li se dosáhnout efektivního fungování tohoto systému.

Byly zdůrazněny následující hlavní zásady (principy):

- ◆ centrální řízení systému obrany státu,
- ◆ maximální shodnost organizační struktury řídících orgánů obrany v míru a po rozvinutí válečného systému,
- ◆ komplexnost řízení obrany státu,
- ◆ jednotnost a cílovost v řízení přípravy tohoto systému,
- ◆ konkrétnost a zákonnost kompetencí jednotlivých orgánů řízení,
- ◆ kontrolovatelnost jejich činnosti.

* * *

Na základě uvedených poznatků, zkušeností a definovaných principů se v tomto článku zabýváme možnými návrhy organizačních struktur, působností a fungováním *vrcholových orgánů řízení* systému obrany České republiky.

Orgány řízení obrany plní svoje funkce ve *dvou obdobích*:

- v době míru (přesněji: do rozvinutí válečného systému obrany)
- a po rozvinutí válečného systému obrany.

Tomu musí být přizpůsobeny i vrcholové orgány řízení obrany státu, což ale nevylučuje dodržení principu maximální shodnosti struktur těchto řídících orgánů pro obě období.

Následující návrh je jednou z možných variant. Lze mít i jiná řešení jednotlivých orgánů, jejich míst ve struktuře řízení, jiné kompetence, mít i jiné názory na jejich složení či vnitřní řízení atp. Je ale účelné a nutné respektovat jmenované principy a výsledný konsenzus legislativně zakotvit.

V *době míru* by hlavními vrcholovými složkami pro řízení přípravy obrany státu měly být: Parlament České republiky, vláda, Bezpečnostní rada státu¹⁾, prezident a rezortní ministerstva.

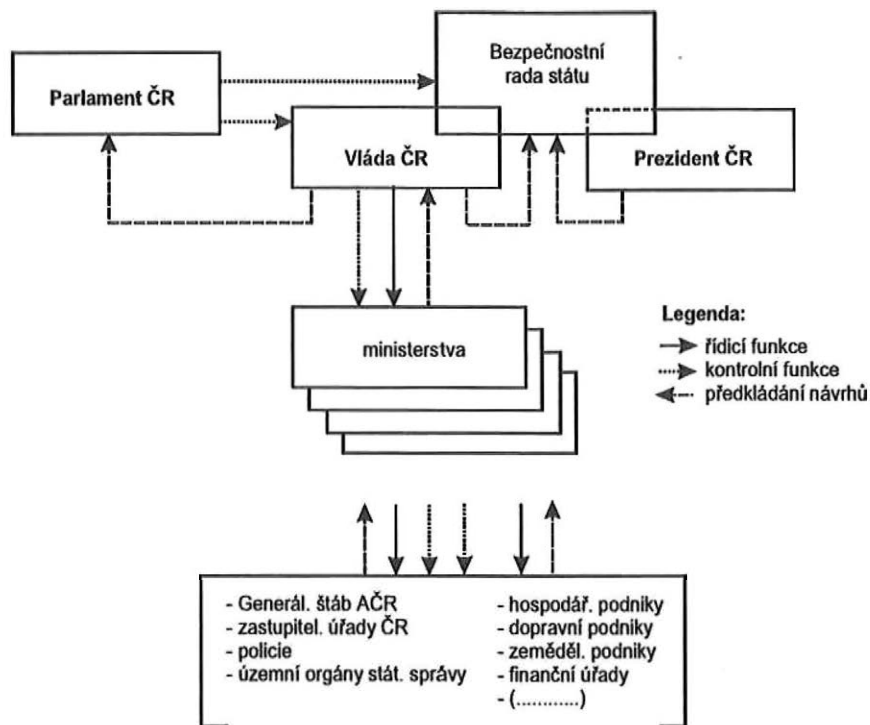
V kompetenci *Parlamentu České republiky* je schvalovat zákony týkající se mj. i problematiky obrany státu, spolurozhodovat o orientaci branně-bezpečnostní politiky, rozhodovat o vyhlášení válečného stavu, dávat souhlas k vyslání ozbrojených sil mimo území republiky a k pobytu cizích vojsk na území republiky i kontrolovat činnost vlády a Bezpečnostní rady státu.

Vláda České republiky je ústředním výkonným orgánem státní moci, který uskutečňuje vojenskou politiku státu. V souladu s usneseními nebo doporučeními Bezpečnostní rady státu by měla řídit další orgány státní správy (včetně územních) a hospodářské subjekty při zabezpečování příprav k obraně.

Prezident České republiky má své úřední pravomoci z hlediska obrany státu dané Ústavou České republiky a dalšími platnými zákony (je vrchním velitelem ozbrojených sil). Z tohoto zřetele by měl mít zvláštní postavení k Bezpečnostní radě státu (např. jmenovat a odvolávat její členy, vyžadovat její mimořádné svolání, účastnit se jejího zasedání, navrhnout jí opatření k obraně republiky apod.).

Bezpečnostní rada státu chápeme jako užší výbor ministrů vlády a dalších jmenovitě určených osob z ústředních orgánů státní správy. Rada by měla být nejvyšším orgánem státní moci z hlediska odpovědnosti za přípravu a organizaci obrany státu. K tomu je ale nutné, aby měla legislativně stanovené odpovídající kompetence. Usnesení rady, týkající se zákonem vymezeného okruhu otázek, by měla být závazná jako usnesení vlády. Předsedou rady by mohl být předseda vlády. Je účelné, aby v radě byl jako stálý odborný poradce náčelník Generálního štábu AČR a podle potřeby na jednání rady byli povolováni odborníci z jiných oborů (rezortů). K činnosti rady je potřebné mít vytvořený stálý pracovní

Schéma možného vrcholového řízení obrany České republiky v míru

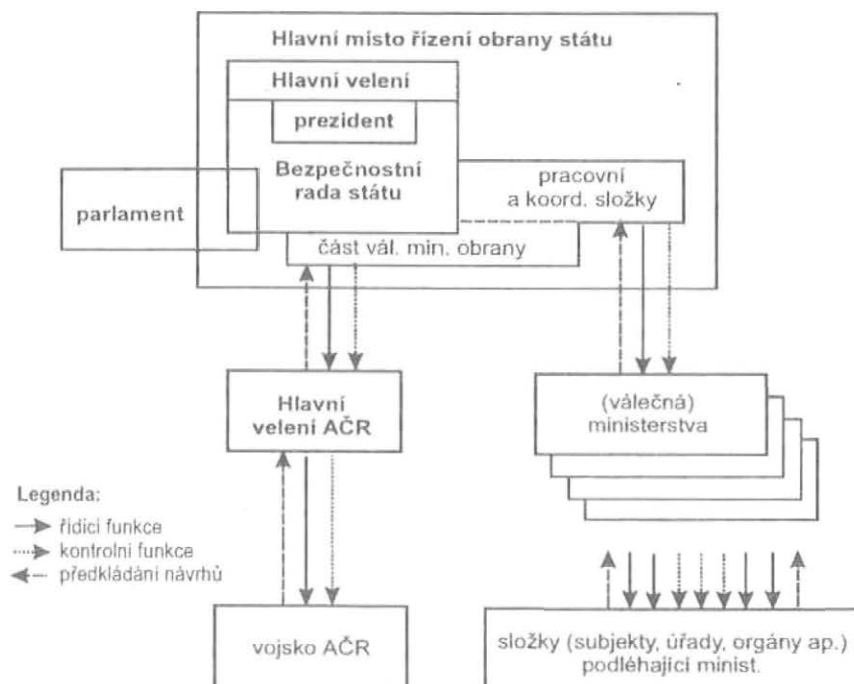
aparát (sekretariát rady). Tím by mohl být například odbor obrany a bezpečnosti Úřadu vlády České republiky nebo Generální štáb AČR.

Rezortní ministerstva by měla rozpracovávat usnesení vlády, event. Bezpečnostní rady státu, iniciativně organizovat opatření k přípravě a realizaci uložených úkolů a vytvářet pro jejich plnění podmínky.

Po rozvinutí válečného systému obrany by se vrcholové orgány jeho řízení vytvářely dílčí reorganizací z mírových struktur. Měly by je tvořit vrchní velení²⁾, hlavní velení AČR²⁾ a (válečná) rezortní ministerstva.

Vrchní velení by představovalo a vykonávalo funkci hlavního orgánu řízení obrany státu. Jeho základní působností bude analyzovat aktuální situaci, vydávat rozhodnutí k použití ozbrojených sil, přijímat opatření k zabezpečení činnosti armády a chodu válečného hospodářství i k zajištění bezpečnosti obyvatelstva. Tento stěžejní orgán řízení by měl být tvořen prezidentem, ministrem obrany, zahraničních věcí, vnitra, hospodářství, dopravy, financí, průmyslu a obchodu, zdravotnictví a určenými členy parlamentu... vrchní velení by svoji činnost vykonávalo z hlavního místa řízení obrany státu²⁾.

Schéma možného vrcholového řízení obrany České republiky po rozvinutí válečného systému

Je nezbytné, aby vrchní velení mělo svoji *pracovní a koordinační složku*. Základem (jádreem) této součásti by mohla být např. část *sektce strategického plánování*²⁾, jejímž hlavním úkolem bude připravovat podklady pro přijetí rozhodnutí (usnesení) vrchnímu velení. Dále by se do uvedené složky vyčleňovali vybraní pracovníci z vojenské kanceláře prezidenta republiky, sekretariátu předsedy vlády, společná skupina z ministerstva obrany a Generálního štábu AČR (část tzv. válečného ministerstva obrany²⁾) a pracovní (operační) skupiny z ministerstev, které se budou podílet na obraně státu.

Úkolem *válečného ministerstva obrany* by bylo řídit vojenská opatření obrany republiky, sladit mezirezortní obranná opatření, předkládat podklady a návrhy vrchnímu velení, řešit otázky vojenské spolupráce s vojenskými orgány spojenců, zabezpečovat válečné doplňování ozbrojených sil a spolupracovat s příslušnými orgány státní správy při zajišťování ochrany hospodářství.

Ostatní *ministerstva (válečná)* by měla řídit válečný chod jednotlivých rezortů ve smyslu rozhodnutí vrchního velení. Řízení podřízených subjektů budou uskutečňovat z hlavních nebo záložních válečných pracovišť.

Do orgánů vrcholového řízení obrany republiky po rozvinutí válečného systému je účelné, aby patřilo i *hlavní velení AČR*²⁾ jako nejvyšší orgán přímého velení a řízení vojsk. Jeho úkolem bude přijímat opatření k eliminaci vojenských záměrů protivníka, upřesňovat rozhodnutí pro obranu, velet vojskům, řídit jejich doplňování, řídit obranu a ochranu teritoria a připravovat podklady (návrhy) k přijímání opatření vrchním velením.

Stejnou metodou s uplatněním stejných principů by měly být řešeny i orgány řízení obrany na regionální a okresní úrovni.

Závěrem považujeme za nezbytné zdůraznit, že řízení obrany je rozhodujícím prvkem obranného systému státu. Jeho vytvoření, příprava a sladění zainteresovaných činitelů vyžaduje dlouhodobou soustavnou činnost, která musí být zaměřena na dosažení požadované efektivnosti nejen v případné realizaci při válečném konfliktu, ale i pro řešení nevojenských krizových situací a při ohrožení státu v míru.

Představa, že centrální a koordinované řízení přípravy obrany státu je nepotřebné, neboť v jednotlivých oblastech, úsecích a úrovních odpovědní činitelé znají svoji odpovědnost, je chybná. Složitost, komplexnost, nákladnost i dlouhodobost uskutečňování jednotné koncepce obrany je v příkrém rozporu s takovou představou. Zrovna tak pasivita a nečinnost zdůvodňovaná skutečností, že v současné době přece nehrozí České republice ohrožení zvenčí, je negativní a nesprávná. Vždyt dnešní dynamická a rychle se měnící situace v Evropě i ve světě a existence značného množství bezpečnostních rizik takový názor vyvrací. Historie dává mnohé zkušenosti, že kdo není dostatečně a včas připraven ke své obraně, ten nejenže nevytváří podmínky pro předcházení ozbrojeného konfliktu, ale naopak, stává se snadnou obětí agresora.

* * *

Přípravě obranného systému České republiky, včetně přípravy orgánů jeho řízení, nebyla dosud věnována odpovídající a potřebná pozornost. To potvrzuje i současný stav. V *Programovém prohlášení vlády* z letošního roku vláda „považuje zajištění vnější bezpečnosti státu za jednu ze svých zásadních priorit“, za základ obrany pak „její věrohodnost a především jasně vyjádřená vůle se bránit“ a to je „záležitostí jak armády,

tak i celé společnosti a každého občana v ní". Nyní by tedy mělo jít o naplnění slov skutečným jednáním a činy.

Poznámka:

Použité podklady: Kolektiv autorů: Systém řízení obrany státu - účelová studie, ÚOS AČR, Praha 1996.

- 1) Název „Bezpečnostní rada státu“ je zvolen jako pracovní název pro potřeby tohoto článku. Je adekvátní názvům „Rada obrany“, „Nejvyšší rada obrany“, „Rada národní obrany“ aj., jak se v jednotlivých konkrétních státech tyto orgány nazývají.
- 2) Názvy „Vrchní velení“, „Sekce strategického plánování“, „Válečné ministerstvo obrany“, „Hlavní velení AČR“ jsou termíny doposud neoficiální, ale vyskytující se v mnohých dokumentech (studiích, návrzích apod.), které pojednávají o problematice obrany České republiky.

Víme, že armáda nežije ve vzduchoprázdnu. Armáda žije v naší společnosti, armáda je tak dobrá nebo nedobrá, jak dobrá nebo nedobrá je celá naše společnost. Za prvé nám jde o to, aby došlo k maximálnímu propojení, aby nebyla izolace a aby také otázku obrany této země cítila celá naše společnost, a ne pár profesionálů, kteří jsou zaměstnáni v této budově nebo v některých dalších. To je první věc - otázku obrany pojmut a vysvětlit této zemi jako otázku pro všechny, nejenom pro zaměstnance a placené vojáky. Druhou věcí je dokončit transformační proces, který nastal. Některé jeho fáze jsou hotové, ale myslím, že v doladování, dokončování je prostor obrovský. Konečně před námi stojí několik významných rozhodnutí, co se týče některých zásadních systémů, zbraní nebo systémů letectva apod. No a samozřejmě čtvrtým úkolem - nemyslím, že čtvrtým v pořadí, ale tím, že přesahuje naše hranice, je úkol připravit tuto armádu na schopnost plného členství v NATO. A to já myslím, že dohromady jsou úkoly víc než dostatečné.

*Václav Klaus,
předseda vlády České republiky,
MO ČR 4. 7. 1996*